

บทที่ 11

วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

การดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด มีความแตกต่างไปจากการดำเนินคดีของผู้ใหญ่ เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อเป็นการสงเคราะห์หาทางแก้ไขค้ำหามูลเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด แล้วหาทางแก้ไขอบรมสั่งสอนให้กลับตัวเป็นคนดี มิใช่มุ่งในการลงโทษแบบผู้ใหญ่กระทำผิดอาญา กระบวนการพิจารณาคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติไว้ แต่ถ้าหากมีกรณีบางประการที่มีได้บัญญัติไว้ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 6 ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัติ

1. การจับกุมเด็กและเยาวชน

โดยทั่วไปการเริ่มต้นของคดีที่จะขึ้นสู่ศาล ก็จะเริ่มต้นจากการที่ผู้กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งก็จะเริ่มต้นตั้งแต่การจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชน การสอบปากคำ การสอบสวน การควบคุมตัว การตรวจพินิจและประมวลข้อเท็จจริง เพื่อรวบรวมทำสำนวนส่งฟ้องคดีต่อศาล

ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับกุมตัวเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 49 ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 49 ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับ หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ไว้แล้ว หรือมีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การจับกุมเยาวชนให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การจับกุมเด็กมีข้อแตกต่างจากการจับกุมเยาวชนหรือผู้ใหญ่ โดยการจับกุมเด็กจะจับได้ในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ

พ.ศ. 2534 ส่วนการจับกุมเยาวชนหรือผู้ใหญ่จะจับกุมได้ในกรณีที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.1 การจับกุมเด็ก

การจับกุมเด็กซึ่งอายุไม่เกิน 14 ปี มีข้อแตกต่างกับการจับกุมเยาวชนหรือผู้ใหญ่ ซึ่งตามมาตรา 49 ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดเว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับ หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ไว้แล้ว หรือมีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวได้อ้างถึงหลักเกณฑ์การจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นสำคัญ ซึ่งต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 79 ก วันที่ 23 ธันวาคม 2547 โดยให้ใช้บังคับนับจากวันถัดจากในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้น แก้ไขหลักเกณฑ์การจับโดยไม่มีหมายโดยมาตราที่แก้ไขใหม่ได้ตัดอนุมาตรา 4 เดิมออกไป (เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว) ซึ่งเป็นข้อความทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 49 บัญญัติไว้ จึงเท่ากับในปัจจุบันการจับกุมเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี โดยไม่มีหมายจับ กฎหมายไม่ประสงค์จะให้มีการจับเด็ก แม้มีผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับหรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ไว้แล้ว กล่าวโดยสรุปการจับเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี จะจับได้ 2 กรณี คือ

(1) กรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า

(2) กรณีมีหมายจับ

กรณีที่ 1 กรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า ความผิดซึ่งหน้า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องไปดูความหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80 มาใช้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 6)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80 บัญญัติว่า ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำผิดมาแล้วสด ๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาตั้งระบุไว้ในบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายนี้ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณี ดังนี้

(1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิด ในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดหรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

เพราะฉะนั้นความผิดซึ่งหน้าก็คือความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ เช่น ตำรวจเห็นเด็กชายดำกำลังเอาไม้ตีศีรษะนายขาวอยู่ หรือพบในอาการซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลย เขาได้กระทำผิดมาแล้วสด ๆ เช่น ตำรวจเดินผ่านบ้านหลังหนึ่ง เห็นเด็กชายดำวิ่งออกมาในมือถือมีดมีโลหิตติดมาสด ๆ และมีเสียงร้องว่าผู้ร้ายฆ่าคน อย่างนี้ถือเป็นความผิดซึ่งหน้าซึ่งตำรวจสามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ

นอกจากนี้แม้ไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้าโดยตรงแต่ถ้าหากเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อาญา มาตรา 80 วรรค 2 แล้ว ก็ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าเหมือนกัน ซึ่งตำรวจสามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ เช่น กรณี (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ เช่น ตำรวจเห็นคนวิ่งผ่านหน้า แล้วมีคนวิ่งตามหลังหมู่หนึ่งร้องตะโกนเอะอะว่าผู้ร้ายวิ่งราว หรือลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือผู้ร้ายฆ่าคน เหล่านี้ซึ่งความผิดที่ระบุท้ายประมวล ตำรวจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ กรณี (2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดหรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานว่าได้ใช้ในการกระทำผิดหรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น เช่น ตำรวจกำลังยืนอยู่ที่หน้าตลาดบางกะปิเห็นไฟลุกพลุ่งที่ห้องแถวหนึ่งและสักครู่มีคนหัวกระป๋องน้ำมันวิ่งมาจากห้องแถว นั้น ตำรวจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ

กรณีที่ 2 กรณีมีหมายจับ

เป็นกรณีที่ที่มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติหรือมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเรียกว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะก่อเหตุร้ายประการอื่น ศาลจึงได้ออกหมายจับ

การจับ กรณีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58 บัญญัติว่า "ศาลมีอำนาจออกคำสั่งหรือหมายอาญาได้ภายในเขตอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา"

ตามบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการออกหมายอาญาได้ทุกประเภทไม่ได้จำกัดเฉพาะหมายจับเท่านั้น ซึ่งประธานศาลฎีกาได้ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับออกคำสั่งหรือหมายอาญา ลงวันที่ 4 มีนาคม 2548 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 23 ก. ลงวันที่ 16 มีนาคม 2548 ได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจออกหมายไว้ในข้อ 8 คือการร้องขอให้ออกหมายจับให้ร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจชำระคดีหรือศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่จะทำการจับ การร้องขอให้ออกหมายจับที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวให้ร้องต่อศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่แห่งใดมีความพร้อมที่จะออกหมายจับตามข้อบังคับนี้ และได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อการนั้นแล้ว ก็ให้ร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งนั้นได้ด้วย

1.2 การจับกุมเยาวชน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวได้บัญญัติให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็คือให้จับได้เหมือนบุคคลธรรมดาโดยทั่วไป การจับกุมกระทำได้อย่างไรก็เป็นไปตามนั้น ซึ่งการจับกุมโดยทั่วไปมีกฎหมายให้อำนาจไว้ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 บัญญัติว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

- (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80
- (2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

(4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว ตามมาตรา 117

โดยหลักแล้วพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80 (ดูคำอธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับการจับเด็กกรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า)

กรณีที่ 2 เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในกากระทำความผิด

การจับกรณีนี้เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องเป็นกรณีที่พบบุคคลโดยมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิด เช่น อาวุธปืน

กรณีที่ 3 เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

การจับกรณีนี้หมายถึงว่าจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้ที่ถูกจับนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะก่อเหตุอันตรายประการอื่น และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจไปขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ทัน เช่น เมื่อมีผู้เสียหายชี้ให้จับเด็ดคดีนั้นได้มีการสืบสวนสอบสวนจนปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้ที่ถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญา หรือมีการตรวจข้อมูลจากพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ตามสมควรว่าผู้ที่ถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ทั้งเป็นกรณีเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้ทัน

กรณีที่ 4 เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

เป็นกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว

กล่าวโดยสรุป หลักในการจับเด็ก จับได้ 2 กรณีคือ

- (1) กรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า และ
- (2) กรณีมีหมายจับ

ส่วนการจับเยาวชนจับได้เหมือนกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นการจับทั่วไปอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. การสอบปากคำ การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราว

เมื่อมีการจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดมาแล้ว พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้กำหนดวิธีการให้ปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน ดังนี้

มาตรา 50 วรรค 1 ภายใต้บังคับบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญา เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า ในกรณีเช่นว่านี้ พนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ยังสถานพินิจหรือจะปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควรก็ได้

ตามมาตรา 50 วรรค 1 ได้บัญญัติว่า "ภายใต้บทบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญา" หมายความว่าในกรณีที่จับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าเป็นกรณีความผิดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะทำการเปรียบเทียบปรับได้ พนักงานสอบสวนก็ยังคงมีอำนาจที่จะเปรียบเทียบปรับได้ ซึ่งถ้าเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดยินยอมชำระเงินค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับ คดีอาญาก็เลิกกัน สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป เมื่อปรับเสร็จแล้วก็ต้องปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไป พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจที่จะควบคุมตัว คดีก็เป็นอันเสร็จสิ้นไป ไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีอีก

คดีอาญาที่เกิดขึ้นซึ่งอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนยังมีได้ฟ้องต่อศาลจะเลิกกันได้ จะจำกัดเฉพาะคดีบางประเภทที่มีโทษไม่สูง ลักษณะของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรง ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องฟ้องให้ศาลพิพากษา ซึ่งกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาที่จะไม่ต้องถูกฟ้องต่อศาล ทำให้คดีลุล่วงไปโดยรวดเร็ว ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ได้บัญญัติถึงคดีที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบ ซึ่งมีผลทำให้คดีอาญาเลิกกันได้ ดังนี้คือ

(1) ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

เช่น ความผิดฐานทิ้งซากสัตว์เน่าเหม็นริมทางสาธารณะ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 396 ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียวไม่เกินห้าร้อยบาท เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับเต็มจำนวน 500 บาท แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนฟ้องคดีต่อศาล คดีก็เลิกกัน

(2) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

ความผิดลหุโทษ คือความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่นว่ามานี้ด้วยกัน

ตัวอย่างความผิดลหุโทษ เช่น ความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับ 400 บาท และผู้ต้องหายินยอมชำระค่าปรับแล้ว คดีก็เลิกกัน

ตัวอย่างความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายรัษฎากร ความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรที่พนักงานสอบสวนจะเปรียบเทียบปรับได้นั้นต้องมีโทษปรับสถานเดียวไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ถ้ามีโทษจำคุกด้วย พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจเปรียบเทียบ

(3) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่ง

สารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้น ๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

และตามพระราชบัญญัติเปรียบเทียบคดีอาญา ได้บัญญัติไว้ว่า "ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีนั้นมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" จึงทำให้อำนาจการเปรียบเทียบคดีของพนักงานสอบสวนและสารวัตรตำรวจในกรุงเทพมหานคร ในคดีประเภทลหุโทษ และประเภทปรับอย่างเดียวไม่เกิน 10,000 บาท จึงเท่าเทียมกัน คือ พนักงานสอบสวนไม่จำกัดท้องที่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้นย่อมมีอำนาจเปรียบเทียบคดีความผิดซึ่งมีโทษปรับสถานเดียวไม่เกิน 10,000 บาทได้ทุกประเภท

(4) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

กฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พระราชบัญญัติจราจรทางบก ฯลฯ ซึ่งให้พนักงานสอบสวนผู้ที่มีอำนาจเปรียบเทียบหรือว่ากล่าวตักเตือนบรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

ความผิดดังกล่าว เมื่อเจ้าพนักงานเปรียบเทียบแล้วผู้ต้องหายินยอมชำระเงินค่าปรับภายในเวลาอันสมควร แต่ไม่เกิน 15 วัน แล้วคดีก็เลิกกัน ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบหรือยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในเวลาที่กำหนด คดีไม่เลิกกัน ก็ให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีต่อไป (ดูรายละเอียดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37, 38 และ 39)

1. ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในเขตอำนาจ
2. บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่

เมื่อแจ้งการจับกุมหรือควบคุมตัวแก่บุคคลดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องรีบสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนมาถึงในสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนไว้เพียง 24 ชั่วโมง เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วจะต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้กับสถานพินิจ ดังนั้นการสอบปากคำจึงเป็นการสอบปากคำเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงชื่อ อายุ ที่อยู่อาศัย บิดามารดา หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่

ข้อสังเกตการสอบปากคำในกรณีนี้ไม่ใช้การสอบสวนเพื่อทำสำนวนเป็นเพียง การสอบปากคำเบื้องต้นเท่านั้น เพราะการสอบสวน ผู้ต้องหาที่อายุยังไม่เกินสิบแปดปีจะต้องมีการสอบถามคำให้การต่อหน้าทนายความ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา พนักงานอัยการ และบุคคลที่เด็กร้องขอ

เมื่อสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ก็ให้อยู่ใน อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจที่จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้คือ

2.1 ให้ความคุ้มครองตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจ เป็นกรณีที่ผู้อำนวยการ พิจารณาแล้วเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดีว่าอุกอาจร้ายแรงหรือไม่ ความหนักเบาแห่ง ข้อหา ราคาทรัพย์สินของกลาง ประกอบด้วยเหตุผลอื่นโดยคำนึงสวัสดิภาพและอนาคตของ เด็ก ซึ่งควรได้รับการสั่งสอน บุคลิกลักษณะ สุขภาพ ภาวะแห่งจิต แล้วเห็นควรให้ความคุ้มครอง ตัวไว้ในสถานพินิจ ก็จะสั่งให้คุ้มครองตัวไว้ในสถานพินิจโดยแยกสถานที่ควบคุมเด็กและ เยาวชนชายกับเด็กและเยาวชนหญิงออกต่างหากกัน

2.2 ปลดปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน อาจเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนแจ้ง ให้บิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ทราบแล้ว บุคคลดังกล่าวได้ มาเจรจาทำความตกลงกับผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณา แล้วเห็นควรมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้บุคคลดังกล่าวไปอบรมดูแลในระหว่างดำเนินคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะมีคำสั่งปล่อยตัวไป

2.3 ปลดปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกัน กรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็น สมควรให้ปล่อยตัว แต่เห็นว่าไม่ค่อยไว้วางใจอาจจะมีการหลบหนีจะทำให้เกิดความ เสียหาย ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจจะสั่งปล่อยโดยให้ทำสัญญาประกันเอาไว้หรือประกัน โดยตัวบุคคล

2.4 ปลดปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน กรณีที่ผู้อำนวยการ สถานพินิจเห็นสมควรให้ปล่อยตัว แต่เห็นว่าคดีค่อนข้างร้ายแรงหรือเกรงว่าเด็กหรือ เยาวชนจะหลบหนี อาจสั่งปล่อยโดยให้มีประกันและหลักประกัน ก็คืออาจให้ทำสัญญา ประกันหรือประกันด้วยตัวบุคคลพร้อมทั้งวางหลักทรัพย์ ประกัน เช่น เงินสดโฉนดที่ดิน หรือบัญชีเงินฝากธนาคาร

2.5 มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร เป็นกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาแล้วเห็นว่าควรมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้กับ

บุคคลหรือองค์การที่ยินดีรับเด็กหรือเยาวชนไปอบรมดูแลให้ระหว่างดำเนินคดี ก็จะมีคำสั่งมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร

ตามมาตรา 50 วรรค 1 เมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ให้สถานพินิจ กฎหมายได้ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจที่จะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือจะปล่อยตัวไปชั่วคราว โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควรก็ได้ ซึ่งถือเป็นดุลพินิจเบื้องต้นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่จะสั่งตามที่เห็นสมควรเป็นกรณีที่ไม่มีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว แต่ถ้ามีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวก็จะต้องดำเนินการตามมาตรา 50 วรรค 2

ตามมาตรา 50 วรรค 2 เมื่อคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาสั่งโดยพลันหากเห็นไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวให้รีบส่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่

ตามมาตรา 50 วรรค 2 เป็นกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ซึ่งการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ยื่นอาจจะเป็นญาติของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับคำร้องขอให้ปล่อยแล้วให้พิจารณาสั่งโดยพลันก็คือ สั่งอย่างรวดเร็ว คือถ้าเห็นสมควรปล่อย ก็ให้สั่งปล่อยโดยเร็ว จะปล่อยโดยไม่มีประกัน หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ แต่ถ้าในกรณีที่เห็นว่าไม่สมควรปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับกุมมา ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่มีอำนาจสั่งไม่ปล่อย ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องรีบส่งคำร้องพร้อมทั้งความเห็นของตนเองที่เห็นว่าไม่สมควรปล่อยตัวชั่วคราว นำเสนอต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งสถานพินิจอยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น คือถ้าเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกลางกรุงเทพมหานคร ก็ต้องยื่นต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดก็ต้องยื่นต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด แต่ถ้าเป็นคดีอยู่ในอำนาจของแผนก

คดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ก็ต้องยื่นต่อผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด เพื่อเป็นผู้พิจารณาสั่ง ส่วนจะสั่งปล่อยหรือไม่ปล่อย ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลที่มีตำแหน่งดังกล่าวเมื่อได้รับคำร้องพร้อมกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้วเห็นสมควรสั่งอย่างไร คือถ้าเห็นสมควรสั่งปล่อยหรือเห็นสมควรสั่งไม่ปล่อย คำสั่งนั้นให้เป็นที่สุด คือไม่มีการอุทธรณ์ฎีกาคำสั่ง ถ้าสั่งปล่อยโดยไม่มีประกันก็ต้องปล่อย หรือจะสั่งให้ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันก็ต้องเป็นไปตามคำสั่งนั้น หรือถ้าเห็นด้วยกับผู้อำนวยการสถานพินิจในการที่จะไม่ให้ปล่อยตัวก็สั่งไม่ปล่อยก็เอาตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจ คำสั่งปล่อยหรือไม่ปล่อยให้เป็นที่สุดแต่ว่าไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ คือในกรณีที่หัวหน้าศาลที่มีตำแหน่งดังกล่าวมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จะอุทธรณ์คำสั่งนั้นไม่ได้ แต่ถ้ามีเหตุขึ้นมาใหม่ซึ่งเป็นเหตุอันสมควร ก็มีสิทธิที่จะยื่นคำร้อง ขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวใหม่ได้ เช่น เยาวชนเป็นนักศึกษาขอให้ปล่อยชั่วคราวเพื่อไปทำการสอบไล่ หรือสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อ เมื่อยื่นคำร้องขึ้นมาใหม่ผู้อำนวยการสถานพินิจถ้ามีความเห็นว่าไม่สมควรปล่อยก็ต้องนำคำร้องพร้อมความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลดังกล่าวเป็นผู้พิจารณาสั่งอีก

ข้อสังเกต ตามมาตรา 50 วรรค 2 เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นควรปล่อย ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งปล่อยได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรไม่ปล่อย ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่มีอำนาจสั่งไม่ปล่อย มีแต่เพียงแสดงความเห็นว่าไม่ควรปล่อยแล้วนำเสนอหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อเป็นผู้พิจารณาสั่ง จะเห็นได้ว่าโดยหลักของกฎหมายแล้วต้องการให้มีการปล่อยชั่วคราว โดยให้อำนาจศาลเข้ามากำกับดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจในกรณีที่เห็นว่าไม่สมควรปล่อย

3. การสอบสวน

ส่วนในเรื่องการสอบสวน มาตรา 50 วรรค 3 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

มาตรา 50 วรรค 3 ส่วนการสอบสวนนั้น ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ว่าจะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือควบคุมนั้นก็ตาม

การที่พนักงานสอบสวนได้นำตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ส่งสถานพินิจแล้วนั้น พนักงานสอบสวนก็ยังมีหน้าที่ดำเนินการสอบสวนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อทำสำนวนพร้อมความเห็นเพื่อเสนออัยการให้ดำเนินคดีฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ในบางกรณีพนักงานสอบสวนอาจจะมิข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือควบคุมมา เช่น ผู้ถูกจับอ้างว่าอายุ 17 ปี โดยอ้างวันเดือนปีเกิดมา แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ารูปร่างหน้าตาหน้าจะมีอายุพ้นความเป็นเยาวชนไปแล้ว แต่ยังไม่มียเอกสารหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้อย่างนี้ก็เท่ากับว่ายังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุ แต่ถึงแม้จะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุ พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการสอบสวนต่อไปและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม

การสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ให้นิยามความหมายไว้ว่า "หมายความถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ" และตามมาตรา 131 บัญญัติว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา"

จะเห็นได้ว่า ภารกิจของพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในส่วนพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาและในส่วนที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ต้องหาในส่วนที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ด้วย

ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ได้กำหนดหลักเกณฑ์สิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหา ไว้ดังนี้

“มาตรา 134/1 ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้ โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

จากบทบัญญัติของกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์สิทธิของผู้ต้องหาในการมีทนายความไว้ดังนี้ คือ

ก. ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ หรือในคดีที่มีผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ไม่ว่าจะเป็คดีมีอัตราโทษเท่าไร ถ้าไม่มีทนายความรัฐต้องจัดหาทนายความให้เสมอ

ข้อสังเกต การนับอายุกรณีถามคำให้การนับวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาถามคำให้การ ดังนั้นถ้าขณะกระทำความผิดอายุไม่เกินสิบแปดปีแต่เมื่อถูกจับอายุเกินสิบแปดปีแล้วก็ไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรานี้

ข. ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความและต้องการทนายความให้รัฐจัดหาให้

เมื่อจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนหากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ต้องรอทนายความ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน

สำหรับการถามค่าให้การผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 134/2 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตรี มาใช้บังคับ
โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี"

มาตรา 133 ทวิ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่
มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและผู้เสียหาย หรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอหรือในคดี
ทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี การถามปากคำเด็กไว้ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือ
พยาน ให้แยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยา
หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำ
นั้นด้วย

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคม
สงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถาม
ปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยน
ตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน
จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอด
ได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคม
สงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้
ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็
ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการ
ถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วย
กฎหมาย

"มาตรา 133 ตรี ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้เด็กอายุไม่
เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานซึ่งตัวบุคคลใด ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มี
การชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถจะป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวนั้นเห็น
ตัวเด็ก การชี้ตัวบุคคลดังกล่าว ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลซึ่งเด็กร้อง
ขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย และให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ วรรคห้า มาใช้

บังคับโดยอนุโลม"

พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการถามปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ด้วยวิธีพิเศษโดยต้องแยกกระทำเป็นส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ พนักงานอัยการ และทนายความเข้าร่วมด้วยในการถามคำให้การ และจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงที่สามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่มีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กได้โดยมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดดังกล่าวอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน การสอบสวนแบบนี้บางท่านเรียกว่าการสอบสวนแบบสหวิชาชีพ

การถามคำให้การพนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิพื้นฐานที่สำคัญแก่ผู้ต้องหา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 134/3 ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

การถามปากคำพนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบว่า มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าให้การถ้อยคำที่ให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำ

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติไม่ถูกต้อง เช่น ไม่จัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาตามมาตรา 134/1 หรือไม่จัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ

พนักงานอัยการ เข้าร่วมในการสอบปากคำผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี ตามมาตรา 134/2 หรือไม่ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา ตามมาตรา 134/3 หรือไม่ได้แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบ ตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง ถ้อยคำใด ๆ ของผู้ต้องหาที่ให้ต่อพนักงานสอบสวนจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ ความผิดของผู้ต้องหานั้นไม่ได้ เสมือนหนึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ แต่ไม่มี ผลถึงกับทำให้การสอบสวนต้องเสียไป

4. การควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดก่อนส่งมอบตัว ให้สถานพินิจ

เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดมาแล้วก่อนที่จะมีการ ส่งมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้สถานพินิจตามมาตรา 50 กฎหมายได้กำหนดวิธีการควบคุม ตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ดังนี้

มาตรา 54 ในกรณีที่พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจำเป็นต้อง ควบคุมเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไว้ก่อนส่งตัวไปยังสถานพินิจตามมาตรา 50 ห้ามมิให้ ควบคุมเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหานั้นไว้ปะปนกับผู้ใหญ่ และห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่ จัดไว้สำหรับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่

ตามกฎหมายแล้วพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้เพื่อ สอบปากคำได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนมาถึงสถานที่ทำการของ พนักงานสอบสวน ในบางครั้งพนักงานสอบสวนอาจจะยังไม่ว่างสอบปากคำเนื่องจาก กำลังสอบสวนคดีอื่นอยู่หรืออาจจะรอญาติของเด็กหรือเยาวชนก็อาจจะเอาเด็กหรือ เยาวชนไปควบคุมไว้ในห้องขังเสียก่อน กฎหมายจึงได้บัญญัติห้ามไว้ว่าไม่ให้เอาไป ปะปนกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ เพราะเกรงว่าอาจจะมีการสั่งสอนหรือเห็นตัวอย่างที่ไม่ดี หรืออาจจะถูกข่มเหงรังแกได้ และการห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับผู้ต้องหา ที่เป็นผู้ใหญ่ก็เพื่อป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนสะเทือนจิตใจ ดังนั้นส่วนใหญ่มักจะให้ เด็กหรือเยาวชนไปนั่งรออยู่ในห้องของพนักงานสอบสวน

การควบคุมตัว การหลบหนี

เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัวแล้ว เด็กหรือเยาวชนอาจถูกควบคุมตัว ซึ่งอาจแบ่งการควบคุมได้เป็น 2 ระยะ คือ การควบคุมก่อนศาลมีคำพิพากษา กับการควบคุมหลังศาลมีคำพิพากษา

4.1 การควบคุมก่อนศาลมีคำพิพากษา กฎหมายได้บัญญัติไว้ไม่ให้ถือเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 56 ในกรณีที่เด็กหรือ เยาวชนอยู่ในความควบคุมระหว่างการสอบปากคำตามมาตรา 50 หรืออยู่ในความควบคุมของสถานพินิจระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีก็ตีระหว่างการตรวจร่างกายหรือจิตใจหรือรับการรักษายาบาลก็ดี ไม่ให้ถือว่าเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าศาลพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลจะคิดหักจำนวนวันที่อยู่ในความควบคุมระหว่างการสอบปากคำ หรืออยู่ในความควบคุมของสถานพินิจให้ก็ได้

จะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแล้วก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ถ้าไม่มีการปล่อยชั่วคราวแล้ว เด็กหรือเยาวชนอาจถูกควบคุม ดังนี้

ก. อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 50 พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเพื่อสอบปากคำได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง

ข. อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เป็นกรณีเมื่อพนักงานสอบสวนสอบปากคำแล้วส่งมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้สถานพินิจตามมาตรา 50 แล้ว และผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นได้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจ หรือกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีและศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องคดีไว้พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ระหว่างการพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ระหว่างการพิจารณาและศาลได้สั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจ (มาตรา 67)

ค. อยู่ในความควบคุมระหว่างการตรวจร่างกายหรือจิตใจหรือรับการรักษายาบาลก็ดี เป็นกรณีที่สถานพินิจเห็นว่าสมควรตรวจรักษายาบาลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี (มาตรา 34 (2)) หรือในกรณีที่เด็กหรือเยาวชน

เจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับการรักษาพยาบาลก่อนดำเนินการ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจหรือสถานพยาบาลอื่น (มาตรา 55 (3))

การควบคุมก่อนศาลมีคำพิพากษานี้กฎหมายไม่ถือเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าศาลพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลจะคิดหักจำนวนวันที่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจให้ก็ได้ หมายความว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) ซึ่งให้ความหมายของคำว่าควบคุมไว้ว่า

มาตรา 2 (21) "ควบคุม" หมายความว่า การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (31) ให้ความหมายของคำว่า คุมขังไว้ว่า

มาตรา 1 (12) "คุมขัง" หมายความว่า คุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การที่จะมีการควบคุมได้ก็จะต้องเริ่มแต่มีการจับกุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด โดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจโดยชอบด้วยกฎหมาย แล้วก็มี การควบคุมตัวมาสถานีตำรวจหรือการควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวน หรือเมื่อมีการฟ้องคดี แล้วศาลไม่อนุญาตให้จำเลยประกันตัวออกไป ก็จะต้องเอาตัวจำเลยไปขังไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งการควบคุมเหล่านี้ ก็ถือเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นผู้ที่ถูกควบคุมตัวดังกล่าวถ้าหลบหนีไปจากการควบคุมก็มีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 เพิ่มขึ้นอีกกระทงหนึ่ง แต่การที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 56 บัญญัติไว้ไม่ให้ถือเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนในกรณีที่หลบหนีไปในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ ซึ่งอาจจะหลบหนีไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพื่อป้องกันมิให้มีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังอันจะทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นไปอีก กฎหมายจึงได้บัญญัติป้องกันไว้ ดังนั้นเด็กหรือเยาวชนที่หลบหนีจากที่คุมขังจึงไม่มีความผิดตามมาตรา

คำพิพากษาฎีกาที่ 854/2511 การที่จำเลยถูกคุมขังตามอำนาจของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางนั้น เป็นการควบคุมตามอำนาจหน้าที่ของสถานพินิจ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า "การที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ...ในระหว่างพิจารณาคดี...ไม่ให้ถือว่าเป็นการควบคุมตามความหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คือไม่เข้าอยู่ในบทวิเคราะห์ศัพท์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21), (22) นั้นเอง และไม่ใช้การควบคุมขัง ตามมาตรา 1 (12) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉะนั้นการหลบหนีการควบคุมจากสถานพินิจจึงไม่ถือว่าเป็นการหลบหนีการควบคุมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190

หมายเหตุ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 27 มีข้อความตรงกับมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

แต่เพื่อไม่ให้เป็นการให้เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวต้องเสียเปรียบเพราะถ้าไม่ให้ถือเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ววันที่ถูกควบคุมก็จะเป็นวันคุมขังแล้วจะไม่สามารถไปหักออกจากระยะเวลาจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 22 ได้ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 56 จึงได้วางหลักว่าวันเวลาที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวดังกล่าวไม่ให้ถือเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในกรณีที่ศาลสั่งลงโทษจำคุกหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน ศาลสามารถที่จะนำเอาจำนวนวันที่ถูกควบคุมตัวอยู่มาหักออกจากระยะเวลาที่ถูกจำคุกหรือระยะเวลาส่งไปฝึกอบรมหรือกักและอบรม เช่น ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์ลงโทษจำคุก 8 เดือน แต่จำเลยถูกควบคุมในคดีนี้มาโดยตลอดเป็นเวลา 3 เดือนแล้ว ศาลก็มีอำนาจหักวันควบคุมในคดีนี้ออกจากระยะเวลาจำคุกให้จำเลยได้

4.2 การหลบหนีการควบคุมตัวหลังศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 57 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุมไว้เพื่อฝึกและอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลหลบหนีไปจากการควบคุมแล้วภายหลังจับตัวมาได้ ให้ศาลชั้นต้นที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง หรือศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุมไว้เพื่อฝึกและอบรมมีอำนาจสั่งเพิ่มกำหนดเวลาที่ต้องฝึกและอบรมขึ้นตามที่เห็นสมควรแทนการลงโทษอาญาก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

มาตรา 57 นี้ เป็นกรณีที่ศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนที่ถูกฟ้องกระทำความผิดจริง จึงได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือสถานฝึกและอบรมตามที่ศาลเห็นสมควร ถ้าเด็กหรือ

เยาวชนหลบหนีจากการควบคุมของสถานที่ตั้งกล่าวจะถือเป็นการหลบหนีจากที่คุมขังซึ่งมีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 จะเห็นได้ว่าแตกต่างกับการหลบหนีจากการควบคุมก่อนศาลมีคำพิพากษาตามมาตรา 56 ที่ได้บัญญัติยกเว้นไว้โดยถือว่าไม่มีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขัง

ตามมาตรา 57 นี้ เป็นการหลบหนีหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมไว้เพื่อฝึกและอบรมแล้วหลบหนีไป ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา แต่กฎหมายให้อำนาจศาลในการที่จะไม่ลงโทษจำคุกโดยให้มีอำนาจสั่งเพิ่มกำหนดระยะเวลาในการควบคุมเพื่อฝึกและอบรมออกไปตามที่เห็นสมควรแทนการลงโทษจำคุกได้ แต่การเพิ่มกำหนดระยะเวลาในการควบคุมเพื่อฝึกและอบรมก็จะต้องไม่เกินกว่าที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายมิได้มุ่งหมายในการลงโทษทางอาญา แต่มุ่งหมายเพื่อแก้ไขสงเคราะห์ให้เด็กกลับตนเป็นคนดี

ส่วนผู้สนับสนุนให้เด็กหรือเยาวชนหลบหนีมีความผิดตามมาตรา 133

มาตรา 133 ผู้ใดช่วยเหลือหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เด็กหรือเยาวชนหลบหนีไปจากการควบคุมของพนักงาน ซึ่งควบคุมไว้เพื่อฝึกและอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าของพนักงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ซึ่งผู้ช่วยเหลือให้เด็กหรือเยาวชนหลบหนีจะมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้ช่วยเหลือให้เด็กหลบหนี เป็นเจ้าพนักงานต้องระวางโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดา คือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5. การตรวจพินิจและประมวลข้อเท็จจริง

โดยที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีวิธีการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดตั้งแต่ก่อนศาลพิพากษา เพื่อค้นหาสาเหตุว่ากระทำความผิดมาจากสาเหตุอะไร เพื่อที่จะจัดปัญหาและหาวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ฉะนั้นเมื่อสถานพินิจได้รับตัวเด็ก

หรือเยาวชนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 55

มาตรา 55 เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชน มาตรา 50 แล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้อง

(2) ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชน แล้วส่งรายงานและความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

(3) ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราว หรือไม่ได้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การตามมาตรา 50 ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติต่อไปนี้

(ก) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

(ข) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย

(ค) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับการรักษาพยาบาลก่อนดำเนินคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจหรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นว่านี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง

อธิบายตามมาตรา 55 (1) เมื่อสถานพินิจรับตัวเด็กหรือเยาวชนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริง ตามมาตรา 34 (1) ก็คือ สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็ก หรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุ

แห่งการกระทำผิดเพื่อรายงานต่อศาล ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานคุมประพฤติอาจต้องเดินทางเข้าไปสอบปากคำบิดามารดาที่ยังบ้านที่อยู่อาศัย เพื่อนบ้าน ครูอาจารย์ที่โรงเรียน หรือนายจ้างที่ทำงาน แล้วนำมาทำรายงานเสนอผู้อำนวยการสถานพินิจเพื่อส่งให้พนักงานสอบสวน ซึ่งในทางปฏิบัติผู้อำนวยการสถานพินิจมักจะส่งรายงานการสืบเสาะให้พนักงานสอบสวนภายใน 18 วัน โดยหลักแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจมักจะสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะทุกคดี แต่มีข้อยกเว้นให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงได้ เหตุผลเพราะเป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับเป็นคดีเล็กน้อย หรือเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกและไม่มีลักษณะที่จะต้องวางแผนแก้ไขอบรมเป็นพิเศษแต่อย่างไร หรือแม้จะสืบเสาะข้อเท็จจริงได้ ความว่าผู้ที่มีความประพฤติอย่างไร โทษหรือวิธีการที่ศาลจะลงก็เพียงแต่ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไปหรือปรับจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น และอีกประการหนึ่งอัตราค่าล้างของพนักงานคุมประพฤติก็มีจำกัด ถ้าจะต้องสืบเสาะทุก ๆ คดีก็อาจจะทำให้การสืบเสาะในคดีที่มีความสำคัญได้ผลไม่ดี คดีเหล่านี้จึงให้อยู่ในอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ถ้าเห็นว่าการสืบเสาะไม่จำเป็นแก่คดีก็มีอำนาจสั่งงดการสืบสวน คดีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริง คือ คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยคู่อัตราโทษหรือระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานในแต่ละมาตรา ซึ่งความผิดบางฐาน กฎหมายอาจกำหนดโทษทั้งขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ บางฐานอาจจะกำหนดโทษเฉพาะขั้นสูงไว้อย่างเดียว ให้คู่ที่ระวางโทษขั้นสูงสำหรับความผิดนั้นอย่างเดียว คือ ถ้าจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกว่านี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งงดทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงได้ แต่ถ้าอัตราโทษขั้นสูงกว่านี้ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่มีอำนาจสั่งงดการสืบเสาะคดีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมักสั่งงดการสืบเสาะ ได้แก่ การพนัน การควบคุมเครื่องยนต์โดยไม่มีใบประกาศนียบัตร การนำสินค้าที่มีได้เสียภาษีเข้ามาในราชอาณาจักร การขายสลากกินแบ่งเกินราคา การจับสัตว์น้ำในเขตหวงห้าม ฯลฯ

การแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ ในคดีเล็กน้อยที่งดทำการสืบเสาะดังกล่าวนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบโดยเร็วกว่าคดีที่มีการสืบเสาะ

อธิบาย มาตรา 55 (2) ในคดีที่มีการสืบเสาะเมื่อพนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 55 (1) แล้วต้องทำรายงานผลการสืบเสาะให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทราบ เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจจะได้รวบรวมรายงานพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนครั้งนี้ เรียกว่าเป็นการตรวจพินิจและประมวลข้อเท็จจริง โดยปกติเมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกจับส่งตัวมายังสถานพินิจระหว่างการสอบสวน ผู้อำนวยการสถานพินิจจะคุมตัวไว้หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้ (มาตรา 50) เด็กหรือเยาวชนบางคน จึงถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจ ก็จะมีการจัดให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการตรวจร่างกายและตรวจจิตใจ ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจก็จะได้รับการศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ เจ้าหน้าที่จะสอดส่องความประพฤติอุปนิสัย ว่าดีเลวอย่างไร แล้วทำรายงานเสนอผู้อำนวยการสถานพินิจ ดังนั้นรายงานที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับนอกเหนือจากรายงานของพนักงานคุมประพฤติ รายงานของแพทย์ รายงานการพินิจของสถานพินิจ ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาประมวลข้อเท็จจริงว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนได้ แล้วส่งรายงานพร้อมความเห็นไปให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี คือ ดูว่ารายงานการสืบเสาะเสร็จในขั้นตอนใด เช่น ส่วนงานการสอบสวนยังอยู่ที่พนักงานสอบสวนก็ส่งให้พนักงานสอบสวน ถ้าส่วนงานการสอบสวนพนักงานสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการแล้วก็ส่งไปให้พนักงานอัยการ แต่ในทางปฏิบัติรายงานของสถานพินิจในกรณีที่ไม่มี การงดการสืบเสาะ จะต้องส่งให้พนักงานสอบสวนเพื่อประกอบสำนวนความเห็นในการที่จะสมควรฟ้องหรือไม่ฟ้องโดยมักจะส่งให้พนักงานสอบสวนภายใน 18 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับ ทั้งนี้เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้มีเวลาปิดสำนวนการสอบสวนแล้วเสนอให้พนักงานอัยการใน 6 วันนับแต่ได้รับรายงานของสถานพินิจแล้วพนักงานอัยการได้จะได้มีเวลาเตรียมฟ้องอีก 6 วัน รวมเป็นเวลา 30 วันพอดีนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับจนถึงวันฟ้องคดี

ส่วนในกรณีที่เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจต้องเสนอรายงานการสืบเสาะพร้อมความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดและความเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่ศาลควรใช้ในการแก้ไขเด็กหรือเยาวชน จะเห็นได้ว่ารายงานการสืบเสาะที่ผู้อำนวยการสถานพินิจส่งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนั้นจะแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น ส่วนรายงานการสืบเสาะที่เสนอต่อศาลนั้นนอกจากจะต้องแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิด

ของเด็กหรือเยาวชนแล้วจะต้องแสดงความเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสม

ความเห็นที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอมาก็มี เช่น ควรดำเนินการสถานเบา เช่น ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป ควรลงโทษปรับ ควรวางข้อกำหนดแก่บิดามารดา ควรกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ ควรเอาตัวไว้ฝึกอบรม หรือควรจำคุกในกรณีความประพฤติเสียหายมากและทำผิดร้ายแรง เหล่านี้เป็นต้น

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนนั้น ในกรณีที่ไม่ได้งดการสืบเสาะแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องแสดงความเห็นถึงเรื่องสาเหตุแห่งการกระทำผิดทุกเรื่องแม้ว่าเด็กหรือเยาวชนจะปฏิเสธว่ามีได้กระทำผิดก็ตาม

ฎีกาที่ 316/2496 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำผิด ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องรายงานแสดงความเห็นถึงเรื่องสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยด้วยทุกเรื่อง ถึงแม้ว่าจำเลยจะให้การปฏิเสธว่ามีได้กระทำผิดก็ตาม

อธิบายมาตรา 55 (3) ในกรณีที่สถานพินิจให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ในระหว่างสอบสวน ให้สถานพินิจปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน ดังนี้ คือ

(ก) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดถูกส่งตัวมาสถานพินิจส่วนมากมาจากครอบครัวที่ยากจนหรือขาดผู้อุปการะ สุขภาพ อนามัยความสะอาด รวมทั้งการแต่งกายอาจจะสกปรกมอมแมม จึงได้กำหนดให้เป็นหลักพื้นฐานให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติในการทำความสะอาดร่างกายและจัดหาเสื้อผ้าที่สะอาดให้ใส่หรือกรณีผอมยาวเกินไปจะมีการตัดผมให้สั้นด้วย

(ข) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วยการตรวจร่างกายนี้ต้องตรวจทุกคน แต่การตรวจจิตใจอาจไม่จำเป็นต้องตรวจทุกคน อย่างเช่นในคดีเล็กน้อยหรือคดีที่งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามอนุมาตรา 1

(ค) สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่เจ็บป่วย ถ้าแพทย์ของสถานพินิจเห็นควรให้ส่งตัวไปรักษายังโรงพยาบาลอื่นก็ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจกระทำได้และแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อคุมตัวผู้นั้นไว้ไม่ให้หลบหนี หรือแจ้งพนักงานอัยการทราบเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด

จะเห็นได้ว่า ตามมาตรา 55 (3) กฎหมายได้บัญญัติไว้เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้รับหลักประกันในกรณีที่สถานพินิจเพื่อควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้